

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ

UDK: 378 (497.7)

ISSN: 1409-9187

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2015/2016

ANNUAL MISCELLANEOUS
COLLECTION

ФАКУЛТЕТ ЗА
ОБРАЗОВНИ НАУКИ

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCES

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ANNUAL MISCELLANEOUS
COLLECTION
2015/2016**

ГОДИНА 6

VOLUME VI

**GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCE**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ
YEARBOOK
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCE**

За издавачот/ For publisher
Проф.д-р Соња Петровска

Издавачки совет

проф. д-р Блажо Боев
проф. д-р Лилјана Колева-Гудева
проф. д-р Кирил Барбареев
проф. д-р Дејан Мираковски
проф. д-р Соња Петровска

Editorial board

Prof. Blazo Boev, Ph. D.
Prof. Liljana Koleva Gudeva, Ph. D.
Prof. Kiril Barbareev, PhD
Prof. Dejan Mirakovski, PhD
Prof. Sonja Petrovska, PhD

Редакциски одбор

проф. д-р Снежана Мирасчиева
проф. д-р Снежана Јованова Митковска
проф. д-р Емилија Петрова Горгева
проф. д-р Стеван Алексоски
проф. д-р Блаже Китанов
проф. д-р Никола Смилков
проф. д-р Виолета Николовска
доц.д-р Трајче Стојанов
доц. д-р Деспина Сивевска
доц. д-р - Ирена Китанова
доц. д-р Даниела Коцева

Editorial staff

Prof. Snezana Mirascieva, PhD
Prof. Snezana Jovanova Mitkovska, PhD
Prof. Emilija Petrova Gorgeva, PhD
Prof. Stevan Aleksoski, PhD
Prof. Blaze Kitanov, PhD
Prof. Nikola Smilkov, PhD
Prof. Violeta Nikolovska, PhD
Docent Trajce Stojanov, PhD
Docent Despina Sivevska, PhD
Docent Irena Kitanova, PhD
Docent Daniela Koceva, PhD

Главен и одговорен уредник /
проф. д-р Снежана Ставрева
Веселиновска

Managing editor

Prof Snezana Stavreva
Veselinovska, Ph.D

Технички уредник

доц. д-р - Верица Јосимовска

Editor in chief

Docent Verica Josimovska, Ph.D.

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)
Снежана Кирова
(англиски јазик)

Language editor

Danica Gavrilovska-Atanasovska
(Macedonian)
Snezana Kirova
(English)

Техничко уредување

Славе Димитров

Technical editor

Slave Dimitrov

ISSN 1409-9187

Редакција и администрација
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ 10-А
п. фах 201, 2000 Штип
Р. Македонија

Address of the editorial office
Goce Delcev University – Štip
Faculty of philology
Krstе Misirkov 10-A
PO box 201, 2000 Štip,
R. of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

Снежана СТАВРЕВА-ВЕСЕЛИНОВСКА

Еколошкото образование и воспитание во функција на одржливиот развој
од агол на социјалната екологија 5

Снежана СТАВРЕВА-ВЕСЕЛИНОВСКА, Соња ПЕТРОВСКА

Поттикнување на мисловните активности и креативноста на учениците
во процесот на активното вклучување на учениците во
наставата по природни науки 17

Емилија ПЕТРОВА-ЃОРЃЕВА, Ирена КИТАНОВА

Фактори кои влијаат на појавата на асоцијално однесување кај младите 33

Снежана МИРАСЧИЕВА

Наставата како биполарен / интеракциски процес 41

Даниела КОЦЕВА

Културата, културните разлики и предрасуди 49

Снежана ЈОВАНОВА-МИТКОВСКА

Логичко-мисловни операции неопходни за формирање на
почетните математички поими 59

Стојко СТОЈКОВ

Македонското малцинство во Бугарија од признавање кон негирање 1948 – 1989 . 67

Верица ЈОСИМОВСКА

Конспиративно стационарно згрижување и лекување на територијата
на Македонија во периодот 1941-1944 87

Ленче НАСЕВ

Пристапи кон совладување на музичката писменост 99

Јованка ДЕНКОВА

Анималистичкиот роман „Дивиот пес“ од Видое Подгорец 105

Оливер ЦАЦКОВ

Зградата на Ректоратот во Штип, објект што ги поврзува минатото,
сегашноста и иднината 115

Маја ŽМУКИЌ

Bitnost odgojnih zadataka u nastavi likovne culture 119

Маја ŽМУКИЌ

Metodička organizacija i važnost uskladenosti nastavne jedinice,
likovne oblasti, likovne tehnike, likovnog problema i motiva..... 129

Лидија ГИГОВА

Менаџерските и лидерските функции на наставникот во основно училиште
како фактори за унапредување на развојот на педагошката пракса 139

Блаже КИТАНОВ, Ирена КИТАНОВА

Писмата на Антоан де Сент Егзипери до мајка му 151

АНИМАЛИСТИЧКИОТ РОМАН „ДИВИОТ ПЕС“ ОД ВИДОЕ ПОДГОРЕЦ

Јованка Денкова¹

Апстракт: Во овој труд се осврнуваме кон творештвото на Видое Подгорец, конкретно кон неговиот анималистички роман, „Дивиот пес“, добро познат на нашата помлада читателска публика. Најпрвин, на кратко ќе се истакнат карактеристиките на книжевноста за деца, а една од тие најважни карактеристики е љубовта и приврзаноста на децата кон животните. Ваквата приврзаност се должи на фактот што децата ги чувствуваат животните како составен дел од својот живот, тие разговараат со нив, и го разбираат нивниот говор. Во овој роман авторот се обидел и успеал да им го приближи анималниот свет на децата, не само по неговите убавини, туку и според суровите правила на природата.

Клучни зборови: *животни, книжевност за деца, Видое Подгорец, анимализам.*

ANIMAL NOVEL “DIVIOT PES” BY VIDOE PODGOREC

Jovanka Denkova²

Abstract. In this paper we refer to the work of Vidoje Podgorec specifically to his animalistic novel, “Wild Dog”, well known to our young audience. First, briefly highlight the characteristics of literature for children, and one of those most important features is the love and attachment of children to animals. This attachment is due to the fact that children feel the animals as part of their lives, they talk to them and understand their speech. In this novel the author tried and failed to bring closer the animal world of children, not only by its beauty, but also to the harsh rules of nature.

Key words: *animals, children’s literature, Vidoje Podgorec, animalism.*

1. Вовед

Отсекогаш постоела дилема околу дефинирањето на поимот „литература за деца и млади“. Многу теоретичари и истражувачи се обиделе да дадат конкретно објаснување и да го дефинираат терминот. Комплексноста на овој поим „литература за деца и млади“ произлегува од тоа дали оваа литература е намената за деца или за млади. Терминот литература за деца и млади, како таков, предизвикува асоцијации за интенционалноста на авторот да создаде текст кој е наменет исклучиво за одредена читателска публика. Тоа значи дека

¹ Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип

² Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip, Macedonia

литературата за деца, како збиен поим за сите литературни дела, наменети за читателот кој не е постар од осумнаесет години, имплицитно и „однатре“ ќе ги подразбира социјалните искуства на читателите, кои некои психолози (J. Piaget, B. Inhelder, 1990) ги поделиле на четири возрасни групи:

- најрано детство (првите две години од животот),
- рано детство (од две до шест години),
- средно детство (од шест до девет години) и
- доцно детство (од деветтата година до пубертет).

Дека (треба да) постојат разлики помеѓу книжевните текстови за деца и за млади е повеќе од јасно, со оглед на когнитивните способности на читателите и нивните социјални (интерактивни) искуства.

Во Речникот на книжевни термини³ литературата за деца се дефинира како „литература која по својата содржинска и јазична структура е приспособена на возраста на децата и на нивните когнитивни способности“.

2. „Дивиот пес“

Раскажувачката постапка на Подгорец е резултат на еден длабок личен опит на авторот, дело на еден креативен дух кој непрестајно го перфекционира тој значаен аспект на своето дело. Како познавач на нашето село и на народниот живот, Подгорец пасионирано ја доживува природата, човекот во неа, детето во природата, човекот во неа, неговите миленици - животните, убавината на родниот крај. Длабокото познавање на светот на детето му овозможува на авторот да проникне во него, да ја создава својата литература според мерката на тој свет, но и да го збогатува и да му ги шири хоризонтите⁴. Човекот од памтивек бил поврзан со животинскиот свет. И во праисторијата тој ги ловел и припитомувал животните за да опстане. Таа судбинска поврзаност на човекот со животните влијаела на тоа животните многу рано да станат негова важна преокупација и инспирација.⁵

„Дивиот пес“⁶ од Видое Подгорец е роман објавен во 1987 година. Приказна

³ Tanja Popović, Rečnik književnih termina, Logos Art, 2007, 353

⁴ Слободан Мицковиќ, Предговор кон книгата „Шарената птица“, Наша книга, Скопје, 1987, стр. 9-29.

⁵ Цвијетин Ристановиќ, Анимални свијет као општа тема у књижевности за дјецу, Детињство, Нови Сад, 2010, 47-48.

⁶ Видое Подгорец е роден на 8 јуни во с. Колешино, Струмичко во 1934 година. Произлегува од сиромашно селско семејство. Основно училиште завршил во родното село и Ново Село. Завршил учителска школа во Штип, Виша педагошка школа и Филозофски факултет во Скопје. Десетина години работи како учител, наставник, професор и просветен советник во Струмичко, Штипско и Кочанско. Од 1961 година ги уредува списанијата за деца „Другарче“ и „Наш Свет“ при „Детска радост“, а од 1970 година работи како директор, главен уредник и уредник за уметничка и детска литература во „Наша книга“ во Скопје. Умира на 14 април 1997 година во Скопје. Во текот на четирите децении плодна творечка работа ги објавил следните книги: стихозбирките – „Развигорче“ (1956), „Горско кладенче“ (1960), „Тихо доаѓаат сонистата“ (1963), „Весела азбука“ (1969), „Илјада цветови“ (1969), „Во Солуна грош Сомуна“ (1981), „Песни за Туника“

за животот во дивината и секојдневната борба за да се преживее. Го одбравме со цел да ги анализираме анималистичките ликови и нивните карактеристики. Анималниот свет е голема тајна и за возрасните, а особено за децата. Затоа тој претставува значаен извор на теми во книжевноста наменета за најмладите. Децата ги привлекуваат анималните јунаци заради нивните необични особини, возбудливи авантури и несекојдневни доживувања кои на животните им ги припишуваат имагинативните творци.⁷

Темата е животот на кучето Караман кое ја има таа несреќа уште сосема мало да остане без најважната личност, неговата мајка, па е посвоено од страна на една волчица. Сликата на кучето во нашиот ум веднаш ја воведува фразата „најдобриот пријател на човекот“, тој верен и посветен партнер кој, под слој на крзното и повремени лиги, не осудува или прашува, туку само сака да се гали. Веројатно кучињата се животните со кои децата најмногу доаѓаат во контакт и токму затоа со нив децата се чувствуваат најслободни⁸

На почетокот е претставена таа силна врска помеѓу мајката и децата, без разлика на тоа што се работи за животни. Мајката е претставена како најважната личност во животот на децата. Уште со раѓањето мајката со многу љубов се грижи за своите рожби, ги топли со своето тело, ги храни со пресно млеко. Таа е единствената личност која е подготвена да направи сè за своите чеда. Малите кутренца го препознавале мирисот на својата мајка и знаеле дека се најбезбедни покрај неа. По само неколку дена тие се запознаваат и со луѓето, но не покажуваат никаков страв од нив. Човекот за нив не е сосема непознато суштество:

„Не, тие не знаеја чиј е тој глас и тој мирис, но останаа во нив засекогаш. Како да го исцитаа со мајчиното млеко. Како да го впија со нејзиниот мирис. Зашто и во самата неа имаше нешто од тоа двоножно суштество што тие

(1982), „Лушпи од месечина“ (1982) и други; книгите раскази – „Прости ми канаринке“ (1958), „Топли гнезда“ (1959), „Неспокојно детство“ (1961), „Шумскиот разбојник“ (1962), „Сенки на сидот“ (1964), „Туника“ (1967), „Чудесно патување“ (1967), „Две солзички“ (1967), „Отиде со жеравите“ (1967), „Шарени бродови“ (1969), „Чисти раце“ (1969), „Сивиот одмаздник“ (1969), „Ливада на соништата“ (1969), „Мравја приказка“ (1980), „Патувањето на Доброило“ (1981), „Приказна за селото“ (1981), „Сказни I-II“ (1982), „Шарбајка“ (1986), „Изгубеното царство“ (1995)...; романите – „Ајдучка чешма“ (1964), „Задкарпатската повест“ (1966), „Белото Циганче“ I-III (1966), „Прокудени птици“ (1969), „Овчарчето Бош“ (1969), „Рајна Војвода“ (1971), „Првото писмо“ (1972), „Бигорна љубов“ (1973), „Пепел и цвет“ (1974), „Македонска голгота“ (1978), „Црниот пантер“ (1981), „Летот на белата гулабица“ (1982), „Карпошовата буна“ (1983), „Дивиот рај“ (1983), „Патешествијата на Сиљан Штркот“ (1983), „Криворог“ (1994). Составувач е на „Антологијата на современата македонска поезија за деца“ (1968) и „Антологија на современата македонска проза за деца“ (1968) и др.

⁷ Цвијетин Ристановиќ, Анимални свијет као општа тема у книжевноности за дјецу, Детињство, Нови Сад, 2010, 47-48.

⁸ Elizabeth A. Dune, Talking animals: A Literature Review of Anthropomorphism in Children's books, A Master's paper for M.S. in L.S degree, may 2011, <https://cdr.lib.unc.edu/indexablecontent/uuid:627a29d7-25f1-4481-9363-72e74c0c4b3f>, пристапено на 22.12.2015 г.

*сè уште не го беа виделе и не знаеја како изгледа*⁹ (стр. 4)

Кутренцата не се плашат од луѓето, туку се чувствуваат сигурно, знаат дека нема да ги повредат.

„Кутренцето без страв му се предаваше на тоа пријателско шепотење. Штом ќе ги сетеше детските прсти на својата кожа, чувствуваше како низ целото тело му поминува некој пријатен трепет, како го обзема некоја топлина на заштитеност, сигурност и задоволство“ (стр. 6)

Малото кутре се навикнува на присуството на човекот, го распознава неговиот мирис, како и сите останати мириси и гласови што го опкружуваат. Но, за жал, мајката на новороденчињата исчезнува, а домаќините се принудени да ги фрлат малите и беспомошни суштества. Единствено Караман благодарение на неговиот инстинкт успева да преживее.

Со слична судбина е една волчица која останала без своите рожби. Во потрага по храна за неа и нејзините новороденчиња нејзините малечки остануваат незаштитени и завршуваат во рацете на ловците. Со помош на силниот инстинкт знае дека нејзините рожби повеќе ги нема, но сепак има мала надеж дека можеби ќе ги најде:

*„Чувството дека засекогаш ги загубила своите малечки, во срцето на дивата мајка отвори крвава рана. Со пена на устата, избезумена до беснило, таа по стопати се враќаше во студената лога. Мирисот на нејзините рожби ја тераше да завива од болка и очај. Мирисот на човекот уште повеќе ја разбеснуваше*¹⁰ (стр. 10)

Во тие моменти на очај, неиздржлива болка, желба за одмазда, волчицата сосема случајно наидува на Караман. Малото кутренце било премногу слично со нејзините малечки, па така волчицата го прифаќа како свое чедо. Кај неа се јавува мајчинскиот инстинкт и таа почнува да се грижи за него. Малото куче е свесно за тоа што се случува околу него и знае дека дивината не е неговиот дом:

„Кревко е моето помнење, слично на цветен мирис подгонет од лесен пролетен ветреј. Но, сепак, добро знам дека ти не си мојата вистинска мајка, нити оваа пештера е мојата родна плевна. Таму слушав блеење на јагниња, гровкање на прасиња, шушкање на глувчиња... Мирисот на овчото трло е сосема поинаков од овој страшен и одвратен мирис на сверско дувло, на отпадоци од недоглодани коски и несожжувани кожи... И ти, која се грижиш за мене повеќе одошто мојата родена мајка – не си тоа. Има нешто што ми

⁹ Видое Подгорец, „Дивиот пес“, Наша книга, Скопје, 1987.

¹⁰ Видое Подгорец, „Дивиот пес“, Наша книга, Скопје, 1987.

дава за право да се сомневам. Но, што можам друго освен со благодарност да ја примам добродетелта што ми ја нудиш“ (стр. 15)

Караман доста тешко се приспособува на дивината, на суровиот живот, не може да поднесе тоа што волчицата постојано го остава сам во пештерата додека таа бара храна. Најверојатно кај неа сè уште е присутен тој страв да не остане повторно сама и се поставува премногу заштитнички пред Караман. Постојано се грижи за него, за неговата безбедност и му го објаснува законот на дивината:

„Сите што се хранат со месо и крв, чедо мое, се наши душмани. Лисицата, која уште од далеку ја подвитува опашката штом ќе ме сретне, тебе ќе те раскине со истата почит и наслада. Ни осамениот разбојник, рисот, нема да ти прости. Тоа може да го стори и крилестиот грабливец, орелот крстаи, ако те здогледа на шумската рудина. Седи си мирно во мракот на пештерата и чекај го својот ден“ (стр. 16)

Тој само сака да е слободен, да си игра и да трча. Но, средината во која расте си го прави своето и тој се навикнува на сите закони на дивината на кои го учи волчицата. Иако се разликува од останатите волци, тој сепак се храни како нив, прави сè за да ја преживее тешката и студена зима.

Караман понекогаш успевал незабележано, кога волчицата ја немало, да излезе од пештерата и барем на кратко да ужива во слободата и да ја истражува дивината. Нешто постојано го влечело кон бачилото, па така еден ден се нашол пред трлото и се потсетил на блеењето на овците, на мирисот на плевната, мирисот на неговиот вистински дом. Тажен и полн со болка повторно се враќа во мрачната, влажна и студена пештера.

Растејќи како волк Караман длабоко во себе никогаш не престанал да се надева дека повторно ќе се врати кај своите собаќа и ќе си игра со нив. Тој никогаш не го заборавил своето родно место, своите браќа, мирисите кои го опкружувале, тоа засекогаш останало врежано во неговото сеќавање.

Караман иако пораснал во вистински волк, сепак, се разликувал од останатите волци и бил свесен за тоа.

„Сепак, Караман разбра дека постои нешто што го одделува од другите волци. Некој длабок, необјаснив инстинкт му кажуваше дека тие и тој не лежеле во иста утроба, не ги родила иста мајка. Неговото влакно беше погусто, и не сиво како кај другите, туку темноцрвеникаво, со примеси на црно околу вратот и бели пруги по силните и широки гради. Нозете му беа подебели и поцврсти, а ушите поголеми и позаострени на врвовите. Ни дивото млеко што го имаше исцицано од волчицата не можеше да ги избрише тие мошне забележливи разлики.

Но неговата наследна интелигенција, животот во дивината и челичната конструкција на неговото тело го правea не зависен и плашлив, туку дрзок и бестрашен. Се случуваше почесто тој да им ги покажува забите на своите собака по судба. Тие го почитуваа не по силата на разумот, туку од страв, и со омраза се странеа од него“ (стр. 59)

Во јануари волците се здружиле во глутница за да можат да дојдат до храна и така да ја преживеат зимата. Го напаѓале секое животно што ќе им излегло, но бидејќи тоа било многу ретко морале да се спуштаат близу до селата. Почнале да претставуваат сериозна закана за стадата и селаните кои правеле сè за да се заштитат. Лугето и нивните кучиња за Караман и останатите волци претставувале смртна закана. Селаните со своите пушки заедно со кучињата ја нападнале глутницата и успеале да убијат неколку волци. Караман успева да се спаси.

Караман никогаш повеќе не сретнал некој од глутницата, останал сам и осамен. Се наоѓал близу до селото и бачилото и во него повторно почнале да се раѓаат старите спомени:

„Изутрината едно стадо се искачи на рудината. Околу него се шетаа неколку кучиња. Караман се вовлече длабоко во дабовиот шумјак и оттаму, со човечки солзи во очите, ја набљудуваше сликата. Бидејќи тој не беше роден како волк, во него не постоеше ништо сверско. На овците не гледаше како на залак пресно млеко, туку како на некој спомен по силата на околностите му избледнеал и не можеше лесно да го врати во своето животинско помнење“ (стр. 68)

Тој веќе подолго време го набљудувал стадото и еден ден бил сведок на раѓањето на едно јагне. Иако овцата била беспомошна, а Караман гладен, сепак во него постоело нешто посилено од сверското и тоа го спречило да се нафрли на овцата. Кога го слушнал блењето на новороденчето тој се сетил на своето детство, на плевната, мирисот:

„Велот на принудниот заборав се раскина и тој сега знаеше дека се врати на својот праизвор. Тоа пред него беше дел од неговото детство, дел од неговиот вистински живот“ (стр. 70)

Длабоко со себе знае дека треба да ја заштити овцата и останува со неа.

На крајот, сепак, умира како волк од рацете на човекот и дури не се труди да се одбрани или да нападне, бидејќи го сметал човекот за свој пријател.

Студиите покажуваат дека книгите во кои се јавуваат животните се од редот на многуте приказни што сме слушнале или ни биле прочитани, таму често е

онаа приказна што ни зборува повеќе директно од другите, една приказна која допира некој емотивен акорд, некако како одраз на желбата да се чувствуваме потребни или друг збир на вредности. Слушајќи ја, таа ги оживува старите искуства и чувства што можеби се имаат заборавено. На тој начин, ние сме во состојба да рекреираме, во детали, кои сме, што сме правеле, вредностите и верувањата кои сме ги развиле и како се поврзуваме со другите и со нашиот свет.¹¹

Заклучок

На крај, можеме да истакнеме дека творештвото на Видое Подгорец изобилува со анималистички ликови, дела во кои на животните им се придава посебно важност и значење. Приказните и романите во кои животните се главни ликови и актери на дејствијата се посебно интересни и возбудливи за најмладите читатели. Посебните карактеристики и својства кои им се придаваат на животнит, и нивните човечки особини се примамливи и невообичаени за читателите/децата.

При анализата и обработката на романи, односно приказни во кои животните се носители и учесници на настаните, децата ги примаат со оној интерес што кај нив секогаш го побудува говорот на измисленото, ситуиран во една реална и можна опстановка. Во детскиот свет животните се присутни на еден посебен начин, децата им ги даваат оние особини кои до нив доаѓаат од приказните, но тоа е свет кој детето не го прима како измислен, зашто во тие приказни настаните се случуваат во рамките на сосема реални односи, на односи кои детето ги разбира и може да ги следи.

Исто така, во одредени дела во творештвото на Видое Подгорец животните - ликови укажуваат на сериозниот, хуман третман на животните, воопшто, но сепак, таквите текстови, со присуството на човечките ликови, како да го намалуваат животинскиот аспект, ги сведуваат ликовите-животни до декоративна функција. Во таквите контексти поаѓалиштето, позицијата од која се набљудуваат нештата, фокализацијата е човечка. Таквата позиција не е исклучена (таквото исклучување е сосем невозможно) ни од текстовите кои во литературата говорат само за ликови-животни, бидејќи јазичниот медиум во кој се реализирани текстовите е човечки, но сепак, симулирањето на вербализираниот свет на животните, животинската фокализација во текстот го оправдува терминот животинска приказна во вистинската смисла на зборот.

Во книжевниот свет на Видое Подгорец, чудесниот реализам, магичните предмети, појави и човечки способности го менуваат во односот кон просторот и времето. Во неговите романи можеме да истакнеме дека светот останува

¹¹ Carolyn L. Burke, Joby J. Copenhaver, *Animals as People in Childre'n literature*, Language Arts, Vol. 81 No. 3, January 2004, стр.205, <http://www.ncte.org/library/nctefiles/store/samplefiles/journals/la/la0813animals.pdf>, преземено на 10.1.2016 г.

„реалистичен“ во спојот на стварното и нестварното. Исто така, во романите кои ги обработивме можеме да забележиме и преземање на помалку или на повеќе сказновидни елементи во уметничката проза, при што се отвораат различни можности за нивно користење.

Во детската литература на Подгорец волшебните ликови и предмети од делата имаат особени анималистички карактеристики и особини, а со помош на нивните особини и дејства, односно се реинтерпретираат, а понекогаш се сместени во еден подруг контекст, и оттаму често дејствуваат непредвидливо и смешно.

Но, и тогаш читателот, оној кој ја задржал детската возбуда во себе, ги доживува како дел од оној архетипски свет кој го носи во себе, ги доживува како најнаивен и најмистериозен истовремено.

Без сомнение, антропоморфизмот има големи литературни и практични вредности, затоа што го привлекуваат вниманието на младите читатели и служи како начин за постепено поучување на социјалните односи и запознавање на младите читатели со фантазијата и хуморот во книгите. Исто така, има голем број одлични објавени анималистички приказни, во кои, како што растат читателите, ќе можат на реалистичен начин да ги поправаат нереалните слики за животните кои им биле презентирани.¹²

Користена литература

- [1] Burke, L.C., Copenhaver, J.J. (2004). *Animals as People in Children's literature*: Language Arts, Vol. 81 No. 3, January 2004, стр.205, <http://www.ncte.org/library/nctefiles/store/samplefiles/journals/la/la0813animals.pdf>, преземено на 10.01.2016.
- [2] Dune, A. E. (2011). *Talking animals: A Literature Review of Anthropomorphism in Children's books*, A Master's paper for M.S. in L.S degree, may 2011, <https://cdr.lib.unc.edu/indexablecontent/uuid:627a29d7-25f1-4481-9363-72e74c0c4b3f>, пристапено на 22.12.2015
- [3] Владова, Ј. (2001). Учење на слободата, Литература за деца: Ѓурѓа.
- [4] Денкова, Ј. (2011). *Книжевност за деца*: Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип.
- [5] Друговац М. (1975). *Македонските писатели за деца*: Скопје, Македонска книга.
- [6] Друговац М. (1996). *Македонската книжевност за деца и младина*: Детска радост, Скопје.
- [7] Интернет портал <http://archive.is/OtbU0>
- [8] Интернет портал: <http://reper.net.mk/poezija-za-najmladite>

¹² Sonya Vogl, *Animals and Anthropomorphism in Children's literature*, пристапено на 10.1.2016 г., <http://images.library.wisc.edu/WI/EFacs/transactions/WT1982/reference/wi.wt1982.svog1.pdf>

- [9] Китанов Б. (2007). *Литература за деца*: Педагошки факултет „Гоце Делчев“, Штип.
- [10] Китанов Б., Марјановиќ, В. (2007). *Литературна критика*: Педагошки факултет „Гоце Делчев“, Штип.
- [11] Мицковиќ, Н. (1985). *Детето и литературата за деца*: Македонска книга, Скопје.
- [12] Мицковиќ, С. (1987). *Предговор кон книгата „Шарената птица“*: Наша книга, Скопје.
- [13] Piaget, J., & Inhelder, B. (1969). *The psychology of the child*. New York: Basic Books. (original work published 1966).
- [14] Подгорец, В. (1987). *Дивиот пес*: Наша книга, Скопје.
- [15] Ристановиќ, Ц. (2010). *Анимални свијет као општа тема у књижевности за деца*: Детињство, 3, Нови Сад, 47-48.
- [16] Popović, T. Rečnik književnih termina, Logos Art, 2007, 353.
- [17] Саздов, Т. (1997). *Усна народна књижевност*: Детска радост, Скопје.
- [18] Тодоров, Ц. (1996). *Категории на литературното раскажување, во кн. Теорија на прозата*: Детска радост, Скопје.
- [19] Vogl, S. (1982). *Animals and Anthropomorphism in Children's literature*, пристапено на 10.1.2016 г., <http://images.library.wisc.edu/WI/EFacs/transactions/WT1982/reference/wi.wt1982.svgl.pdf>